

การเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

An Enhancement of Family Roles of Educational Students,
Dhonburi Rajabhat University

ปนัดดา ยิ้มสกุล¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีรูปแบบการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี 2) เพื่อสร้างแบบวัดบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี 3) เพื่อเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักศึกษาจำนวน 49 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กิจกรรมกลุ่ม แบบวัดบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบที่ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกฎเกณฑ์ของครอบครัว ด้านการติดต่อสื่อสารในครอบครัว ด้านการสร้างเสริมพัฒนาการในครอบครัว ด้านความรักและความผูกพัน ในครอบครัว และด้านความมั่นคงของครอบครัว 2) แบบวัดบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยแบบวัดทั้งหมด 2 ชุด ได้แก่ แบบวัดความรู้ความเข้าใจ และแบบวัดด้านเจตคติ โดยแบบวัดทั้ง 2 ชุด มีความเหมาะสม มีความครอบคลุม ความถูกต้องของเนื้อหาสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมกลุ่มได้ 3) นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวโดยรวม ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีเจตคติเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวโดยรวม รายด้านและรายข้ออยู่ในระดับมาก และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และนักวิจัยได้ติดตามผลโดยการใช้แบบสอบถามกับผู้ปกครองของนักศึกษาที่เข้าร่วมการจัดกิจกรรมกลุ่มหลังจากผ่านไป 1 เดือนพบว่า นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการแสดงบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวในภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : บทบาทหน้าที่ ครอบครัว กิจกรรมกลุ่ม

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

e-mail : panadday@hotmail.com

An Enhancement of Family Roles of Educational Students, Dhonburi Rajabhat University

Panadda Yimsakul

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study elements of family roles of Educational students, Dhonburi Rajabhat University, 2) construct a family roles test of Educational students, Dhonburi Rajabhat University, and (3) strengthen the family roles of Educational students, Dhonburi Rajabhat University. The sample consisted of 49 students. The instruments used in this study were group activities and a family roles test. The collected data were analyzed statistically for frequency, percentage, average, the standard deviation and t-test. The research results revealed: 1) the family roles comprised of 5 elements; rules, communication, developmental enhancement, love and bonding, and stability. 2) The family roles test comprised of 2 sets; knowledge and understanding test, and attitude test. The content of the constructed test was appropriate, comprehensive, and accurate that could be used in the group activities. (3) A significant difference between the students' knowledge and understanding in family roles before and after participating group activities was found at 0.01 level, and students' attitudes toward their family roles in overall, in each aspect and item were significantly higher than the criteria at the level of 0.05. A set of questionnaire was distributed to students' parents a month after the group activities to monitor the students' behavior. The results showed that students behaved differently in overall and individual aspect at the high level.

Keywords : role, family, group activities

บทนำ

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่เล็กที่สุดและอยู่ใกล้ตัวบุคคลมากที่สุด ตั้งแต่ชีวิตถือกำเนิดและเติบโตขึ้นมาตามวัยในแต่ละระยะของวงจรชีวิตมนุษย์ และมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อสมาชิกทุกคนในครอบครัว ในการทำหน้าที่เปลี่ยนแปลงคน (human) ให้กลายเป็นมนุษย์ (human being) ผ่านกระบวนการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยครอบครัวเป็นบ้านหลังแรกที่มีบทบาทที่ยิ่งใหญ่ที่สุดนี้ เริ่มต้นจากการอุ้มชูเลี้ยงดูด้วยความรักความสนใจความเอาใจใส่ การอบรมสั่งสอนด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดีงามมีคุณค่า การให้คำสอนที่แนะนำว่ากล่าวตักเตือนให้สมาชิกครอบครัวได้ตระหนักและสามารถแยกแยะสิ่งถูกผิด การปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์และขัดเกลานิสัยหรือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ การบ่มเพาะหล่อหลอมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคมส่วนรวม (จิตตินันท์ เตชะคุปต์, 2558 : 1) ดังนั้นครอบครัวจึงเป็นบริบทที่สำคัญยิ่งในชีวิตของบุคคล ในปัจจุบันมีการให้ความสำคัญของครอบครัวมากขึ้น มีการมองบุคคลโดยคำนึงถึงบริบทที่แวดล้อม มิใช่มองบุคคลเพียงลำพัง จึงจะทำให้เข้าใจบุคคลอย่างแท้จริง เนื่องจากบริบทที่สำคัญที่สุดของบุคคลคือ ครอบครัว ครอบครัวจึงกลายเป็นหน่วยสำคัญของการช่วยเหลือฟื้นฟูทั้งการฟื้นฟูทางสังคม ทางกายภาพ รวมทั้งการฟื้นฟูทางการศึกษา (โพธิพันธ์ พานิช, 2547 : 1)

สภาพเศรษฐกิจ สังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้มีการแข่งขันในด้านต่างๆ ประเทศไทยยังต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและแสวงหาประโยชน์อย่างรู้ทันโลกาภิวัตน์และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วน (วัชรวิ มวลทองสุข และสุกัญญา แสงเดือน, 2557 : 40) จากข้อมูลโครงการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศและครอบครัวของสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว พบว่า ครอบครัวไทยมีการเปลี่ยนแปลงในหลายประเด็น เช่น โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปจากครอบครัวขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทำให้การสนับสนุนและการดูแลทางด้านจิตใจลดน้อยลง เด็กในครอบครัวถูกทอดทิ้งและมีความเครียดมากขึ้น เนื่องจากพ่อแม่ต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว มีเวลาให้ครอบครัวน้อยลง การสร้างครอบครัวในยุคปัจจุบันมักมาจากความไม่พร้อมหรือความไม่ตั้งใจมากขึ้น สาเหตุเกิดจากการตั้งครุภคที่ไม่พร้อม เด็กถูกทอดทิ้งและปัญหาสังคมอื่นๆ การอพยพย้ายถิ่นของครอบครัวเข้ามาทำงานในเมืองมีมากขึ้น ทั้งให้เด็กเป็นภาระกับผู้สูงอายุในชนบทซึ่งอยู่กับความยากจน (จิราพร ชมพิกุล และคณะ, 2552 : 1) โดยที่ปัญหาหนี้สินและความยากจนของประชาชนกำลังเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ เพราะเป็นการบั่นทอนความมั่นคงทางเศรษฐกิจและส่งผลกระทบต่อสังคม ต่อคุณภาพชีวิตของครอบครัว (คะเนดี ไพบูลย์นันทน์, 2554 : 30) เมื่อเด็กเติบโตขึ้นมาท่ามกลางความอดอยาก ขาดแคลน ส่งผลให้เด็กต้องพาตัวเองเข้าไปสู่วงจรของความชั่วร้าย เช่น ยาเสพติดและการเป็นนักเลง เป็นต้น การมีผู้สูงอายุที่ต้องดูแลเพิ่มขึ้น เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านกายภาพและการสาธารณสุข ทำให้ผู้คนมีชีวิตที่ยืนยาวมากขึ้น ครอบครัวต้องรับภาระใน

การดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของครวัในประเด็นต่างๆ ข้างต้นนี้ อาจส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพในครอบครัวของคนไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (จิราพร ชมพิกุล และคณะ, 2552 : 1)

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ในฐานะสถาบันอุดมศึกษา มีภารกิจในการผลิตบัณฑิตสายครูและพัฒนาศักยภาพของบัณฑิตให้เป็นครูที่ดี ทำหน้าที่ในการหล่อหลอมเยาวชนของชาติให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม ดังนั้นคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จึงถือว่าเป็นสถาบันทางการศึกษาที่มีส่วนในการหล่อหลอมบุคคลต่อจากสถาบันครอบครัว ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาคน ผู้วิจัยในฐานะของผู้สอนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนแนวทางที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติ รวมถึงบทบาทที่สำคัญของครอบครัวที่มีต่อการดำเนินชีวิต จึงได้ดำเนินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในโครงการวิจัย “การเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี” โดยใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เพื่อเป็นการปลูกฝัง เจตคติที่ดีต่อนักศึกษาสายครู ได้เห็นถึงบทบาทความสำคัญของครอบครัวที่มีต่อการหล่อหลอมบุคลิกภาพของตนเองในฐานะนักศึกษาและในฐานะครูในอนาคต ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่มาจากต่างจังหวัดโดยเฉพาะภาคอีสานและภาคใต้ต้องเปลี่ยนถิ่นที่อยู่จากครอบครัวมาพักอาศัยหอพักใกล้มหาวิทยาลัย โดยไม่มีผู้ปกครองคอยดูแล ให้ตระหนักถึงเป้าหมายที่สำคัญที่มาศึกษาต่อเพื่อประกอบอาชีพครู ต้องปรับตัวและเข้าใจถึงบทบาทสำคัญของครอบครัวที่มีต่อตนเอง รวมถึงความคาดหวังของครอบครัว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
2. เพื่อสร้างแบบวัดบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
3. เพื่อเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

วิธีดำเนินงานวิจัย

1. ประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกดังนี้

1. ประชากรในชั้นการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาองค์ประกอบบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน

2. ประชากรในขั้นการตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

3. ประชากรในขั้นการตรวจสอบความเหมาะสมของแบบวัดบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน

4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในขั้นการเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยใช้การทำกิจกรรมกลุ่มในการอบรมเชิงปฏิบัติการในโครงการวิจัย มีดังนี้

4.1 ประชากร

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี 5 ปี ชั้นปีที่ 1 ของคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ที่ศึกษาในปีการศึกษา 2558 จำนวน 12 ห้องเรียน มีจำนวนนักศึกษา 404 คน

4.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี 5 ปี ชั้นปีที่ 1 ของคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ที่ศึกษาในปีการศึกษา 2558 จำนวน 2 ห้องเรียน มีจำนวนนักศึกษา 49 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยของการสุ่ม

ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัย เรื่อง การเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาและประมวลความรู้จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว ของ สกินเนอร์ สเตนฮาวน์เออร์ และซิธทาร์เนียส (Skinner, Steinhauer, and Sitarenios , 2000), พูนสุข เวชวิฐาน (2557), เพ็ญภา กุลนภาค (2559), ผกามาศ นันทจักรวัฒน์ (2554), ยุทธนา ภาระนันท์ (2550), ชูวิทย์ รัตนพลแสนย์ (2549), โฟธิพันธ์ พาณิซ (2547) และแนวคิดกิจกรรมกลุ่มของทีศนา แคมมณี (2556) และคมเพชร ฉัตรสกุล (2546) จากการศึกษาผู้วิจัยกำหนดตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

ตัวแปรต้น

ตัวแปรต้น ได้แก่ กิจกรรมกลุ่ม ในการอบรมเชิงปฏิบัติการโครงการวิจัย “การเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี”

ตัวแปรตาม

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.1 กิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิมาพัฒนา กิจกรรมกลุ่ม ได้คู่มือการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการในโครงการวิจัย “การเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี” ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม กลุ่มที่ครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้ ครอบครัวและบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวสมาชิก กฎเกณฑ์ของ ครอบครัว การติดต่อสื่อสารในครอบครัว การสร้างเสริมพัฒนาการในครอบครัว ความรักความผูกพัน ในครอบครัว และความมั่นคงของครอบครัว โดยจัดกิจกรรมกลุ่มในการอบรมเชิงปฏิบัติการ ในโครงการวิจัย การเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ในวันที่ 19-20 พฤศจิกายน 2558 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

2.2 แบบวัดบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวจำนวน 2 ชุด ได้แก่

1) ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว ซึ่งเป็นข้อคำถาม แบบปรนัย 5 คำตอบ จำนวน 20 ข้อ แต่ละข้อมีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว ข้อใดตอบถูก ให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดหรือไม่เลือกตอบให้ 0 คะแนน

2) เจตคติเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 50 ข้อ โดยผู้วิจัยกำหนดค่าน้ำหนักคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง ข้อความนั้นท่านมีความคิด ความรู้สึก ความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ข้อความนั้นท่านมีความคิด ความรู้สึก ความเห็นอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ข้อความนั้นท่านมีความคิด ความรู้สึก ความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ข้อความนั้นท่านมีความคิด ความรู้สึก ความเห็นอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ข้อความนั้นท่านมีความคิด ความรู้สึก ความเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพก่อนนำไปใช้ในการจัดกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาแบบวัดบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ

ของเครื่องมือ จากนั้นได้ทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างก่อนนำไปใช้จริงในการประเมินความเข้าใจ และเจตคติเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 การจัดกิจกรรมกลุ่มในการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการในโครงการวิจัยการเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้วิจัยนำแบบวัดบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ไปวัดกับนักศึกษา ก่อนและหลังผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมกลุ่มในการอบรมเชิงปฏิบัติการในโครงการวิจัยการเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เพื่อประเมินความเข้าใจ และเจตคติเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี และได้ติดตามผลจากผู้ปกครองของนักศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการแสดงบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว ภายหลังจากเข้าร่วมการจัดกิจกรรมกลุ่มผ่านไปแล้ว 1 เดือน โดยใช้แบบสอบถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยความเข้าใจก่อนและหลังการอบรม และเจตคติเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีกับเกณฑ์ที่กำหนด (3.50) โดยใช้การทดสอบที (t-test)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. องค์ประกอบบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว พบว่า มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านกฎเกณฑ์ของครอบครัว ได้แก่ การปฏิบัติตนของสมาชิกในครอบครัวตามขอบเขตและโครงสร้างของครอบครัว ตามกฎระเบียบที่ครอบครัวกำหนดและยอมรับร่วมกัน การจัดระเบียบภายในครอบครัว การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก การยอมรับนับถือในทัศนะที่แตกต่างกันของสมาชิกในครอบครัว การควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบได้อย่างเหมาะสม

1.2 ด้านการติดต่อสื่อสารในครอบครัว ได้แก่ การปฏิบัติตนของสมาชิกในครอบครัวในด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันโดยการพูด การแสดงสีหน้าท่าทาง การถาม การฟัง การสะท้อนความรู้สึก การเสริมแรง การชม การให้กำลังใจ ซึ่งการติดต่อสื่อสารดังกล่าวต้องมีความชัดเจนตรงไปตรงมา เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

1.3 ด้านการสร้างเสริมพัฒนาการในครอบครัว ได้แก่ การปฏิบัติตนของสมาชิกในด้านการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

1.4 ด้านความรักและความผูกพันในครอบครัว ได้แก่ การปฏิบัติตนของสมาชิกในครอบครัวที่แสดงออกเกี่ยวกับความรักใคร่ ความผูกพัน ความห่วงใยที่สมาชิกมีต่อกัน การสนใจ การเห็นคุณค่าของกันและกัน ความใกล้ชิดสนิทสนม การปรึกษาหารือร่วมกัน การให้กำลังใจ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน การให้ความช่วยเหลือ ดูแล ปกป้องซึ่งกันและกัน

1.5 ด้านความมั่นคงของครอบครัว ได้แก่ การปฏิบัติตนของสมาชิกในครอบครัวที่แสดงออกถึงการร่วมทุกข์ร่วมสุข การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของครอบครัว การร่วมกันดูแลรับผิดชอบครอบครัว การร่วมกันรับมือและแก้ไขปัญหาอุปสรรค เพื่อให้ครอบครัวสามารถดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข

2. การพัฒนาแบบวัดบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มี 2 ชุด ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว และเจตคติเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว จากการตรวจสอบคุณภาพของผู้เชี่ยวชาญ และจากการทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พบว่า แบบวัดมีความเหมาะสม มีความครอบคลุม ความถูกต้องของเนื้อหา สามารถนำไปใช้ในการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการได้

3. การเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ในด้านความรู้ความเข้าใจและเจตคติ พบว่า

3.1 นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่มในการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการในโครงการวิจัยการเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ค่าเฉลี่ย pretest = 11.57, posttest = 17.71)

3.2 นักศึกษามีเจตคติเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวโดยรวมและรายด้านหลังการจัดกิจกรรมกลุ่มในการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการในโครงการวิจัยการเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี อยู่ในระดับมาก และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (\bar{X} = 3.63 , S.D. = 0.12)

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ติดตามผลจากผู้ปกครองของนักศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแสดงบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว ภายหลังจากเข้าร่วมการจัดกิจกรรมกลุ่มผ่านไป 1 เดือน พบว่า ด้านกฎเกณฑ์ของครอบครัว ด้านการติดต่อสื่อสารในครอบครัว ด้านการสร้างเสริมพัฒนาการในครอบครัว ด้านความรักและความผูกพันในครอบครัว และด้านความมั่นคงของครอบครัว โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 2.23 , S.D. = 0.15)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษารองคประกอบบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี พบว่า องคประกอบบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวมีองคประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านกฎเกณฑ์ของครอบครัว 2. ด้านการติดต่อสื่อสารในครอบครัว 3. ด้านการสร้างเสริมพัฒนาการในครอบครัว 4. ด้านความรักและความผูกพันในครอบครัว และ 5. ด้านความมั่นคงของครอบครัว สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของบีเวอร์ส และแฮมป์สัน (Bever & Hampson, 2000 : 129) ที่ให้แนวคิดว่ ครอบครัวจะแสดงบทบาทหน้าที่ได้อย่างเป็นระบบและประสบความสำเร็จ สมาชิกในครอบครัวต้องมีความยืดหยุ่นในการแสดงบทบาทหน้าที่ มีความสัมพันธ์ที่ชัดเจน มีความผูกพัน มีการสื่อสารที่ดี มีเสรีภาพในการแสดงออก มีความรับผิดชอบ กล้าตัดสินใจ ใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สอดคล้องกับ มิลเลอร์ และคณะ (Miller et al, 2000 : 170) ทำการศึกษาพบว่า องคประกอบที่ทำให้ครอบครัวแสดงบทบาทหน้าที่ให้ประสบความสำเร็จได้แก่ ความสามารถในการแก้ปัญหา การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การตอบสนองทางอารมณ์ที่เหมาะสม ความผูกพันทางอารมณ์ และการควบคุมพฤติกรรมที่เหมาะสมของบุคคลในครอบครัว สอดคล้องกับยุทธนา ภาระนันท์ (2550 : 73-77) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาและการสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว พบว่า 1) โมเดลการวิเคราะห์องคประกอบเชิงยืนยันยืนยันของความเข้มแข็งของครอบครัวประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว ด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข และด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว มีค่าสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์น้ำหนักองคประกอบแต่ละด้านมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และองคประกอบทั้ง 3 ด้านเป็นตัวบ่งชี้สำคัญในการพิจารณาความเข้มแข็งของครอบครัว 2) ความเข้มแข็งของครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดของความเข้มแข็งของครอบครัวแต่ละด้าน พบว่า ความเข้มแข็งของครอบครัวเกี่ยวกับการให้เกียรติมีคะแนนเฉลี่ยสูงเป็นอันดับ 1 รองลงมาได้แก่ การเป็นเอกภาพ การผูกพันทางอารมณ์การแก้ไขปัญหาอุปสรรค การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ การจัดระเบียบครอบครัว การสร้างเสริมพัฒนาการเรื่องสุขภาพและชีวิต การสื่อสารภายในครอบครัว และการใช้เวลาร่วมกัน ตามลำดับ และสอดคล้องกับผกา มาศ นันทจิรวรรณ (2554 : 261) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาและพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวอย่างประสบความสำเร็จด้วยการให้คำปรึกษาครอบครัวโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน พบว่า โมเดลการวิเคราะห์องคประกอบเชิงยืนยัน การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวอย่างประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 8 องคประกอบ ได้แก่ การแสดงออกถึงความรักความผูกพัน การทำหน้าที่ตามบทบาท การสื่อสาร การแก้ปัญหา การปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว การใช้เวลาร่วมกัน การดำรงชีวิตทางด้านจิตใจ และความสุขของครอบครัว ซึ่งโมเดลมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีน้ำหนักองคประกอบมาตรฐานอยู่ในเกณฑ์สูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถวัดองคประกอบการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวอย่างประสบความสำเร็จได้

นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวหลังการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการในโครงการวิจัยการเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีเจตคติเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากและสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการนั้น ผู้วิจัยนำกิจกรรมกลุ่มมาใช้ในการอบรมซึ่งกิจกรรมกลุ่มดังกล่าวมีการนำเทคนิคที่หลากหลายมาใช้ ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความอยากรู้อยากเห็น ตื่นเต้นและกระตือรือร้นอย่างเห็นได้ชัดจากการจัดกิจกรรมดังกล่าว ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้จากการปฏิบัติจริงและก่อให้เกิดการจดจำได้อย่างรวดเร็ว ดังที่ คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546 : 149-151) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มเพื่อ 1) สร้างความเข้าใจในตนเองอย่างถูกต้อง 2) สร้างความเข้าใจในบุคคลอื่น และ 3) สร้างความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิก โดยกิจกรรมกลุ่มที่ผู้วิจัยนำมาใช้นั้นประกอบด้วย การบรรยาย เกม การแสดงบทบาทสมมติ การอภิปรายกลุ่มและระดมสมอง ซึ่งกิจกรรมที่นำมาใช้นั้นมีความหลากหลายโดยแต่ละกิจกรรมได้กำหนดจุดมุ่งหมายและลักษณะที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ทิศนา แหมมณี (2556 : 347-373) ได้เสนอการจัดกิจกรรมไว้หลายวิธี ดังนี้ 1) เกม (Game) 2) บทบาทสมมติ (Role-Playing) 3) กรณีตัวอย่าง (Case) 4) สถานการณ์จำลอง (Simulation) 5) ละคร (Acting or Dramatization) 6) การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) และสอดคล้องกับ มาลินี บุญรัตน์ (2556 : 50) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อให้บุคคลเข้าใจตนเอง และผู้อื่น ทำให้บุคคลแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นรากฐานในการให้คำปรึกษา การปรับตัวให้บุคคลที่ไม่คุ้นเคยกันสามารถทำงานร่วมกันได้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของนักศึกษาในสังคมในบริบทต่างๆ เพื่อลดปัญหาครอบครัว ความไม่พร้อมในการเผชิญปัญหา เป็นทางเลือกในการพัฒนาศักยภาพของครอบครัวนักศึกษาซึ่งเป็นปัญหาของสังคมในปัจจุบัน

2. จากการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี 5 ปี ชั้นปีที่ 1 ของคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีที่ศึกษาในปีการศึกษา 2558 ที่เข้าร่วมการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการในโครงการวิจัยการเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว มีความรู้ ความเข้าใจ สูงขึ้นและมีเจตคติเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ดังนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีจึงควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดอบรมในระดับชั้นและคณะอื่นๆ ต่อไป

3. แบบวัดบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีสามารถนำไปใช้กับครอบครัวอื่นๆ โดยทั่วไป เพื่อเป็นเครื่องมือในการวัดบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวซึ่งจะทำให้ทราบถึงระดับของการทำหน้าที่ในครอบครัวของสมาชิกครอบครัวแต่ละคนได้ แต่อย่างไรก็ตามก่อนนำแบบวัดบทบาทหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวไปใช้ควรมีการศึกษารายละเอียดและวิธีการให้คะแนนแบบวัดให้ชัดเจนก่อน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการนำเทคนิคทางจิตวิทยาอื่นๆ มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา เช่น เทคนิคการให้คำปรึกษา เทคนิคการสร้างสถานการณ์จำลอง เทคนิคการแสดงละคร เป็นต้น

บรรณานุกรม

- คมเพชร ฉัตรศุภกุล. (2546). **กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร : ธนัชการพิมพ์.
- คะเนดี ไพศาลนันท์. (2554). **ภาวะหนี้สินและมูลเหตุของการเป็นหนี้ของข้าราชการทหารชั้นประทวน สังกัดกรมสรรพาวุธทหารบก กรุงเทพมหานคร. วารสารเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและงานวิจัย**. 18 (1) : 30.
- จิตตินันท์ เดชะคุปต์. (2558). **ภัยคุกคาม : ทางรอดของครอบครัวไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง**. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการด้านครอบครัวระดับชาติ ประจำปี 2558. สมาคมครอบครัวศึกษาแห่งประเทศไทย.
- จิราพร ชมพิกุล และคณะ. (2552). **สัมพันธภาพในครอบครัวไทย**. นครปฐม : สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ฐวิทย์ รัตนพลแสนย์. (2549). **การให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสมรสของคู่สมรสทหารเรือ**. ปรินญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทศนา แชมมณี. (2556). **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผกามาศ นันทจีรวรวัฒน์. (2554). **การศึกษาและพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวอย่างประสบความสำเร็จด้วยการให้คำปรึกษาครอบครัวโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. ปรินญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พูนสุข เวชวิฐาน. (2557). **ทฤษฎีครอบครัวเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์.
- เพ็ญภา กุลนาคดล. (2559). **การปรึกษาครอบครัว**. กรุงเทพมหานคร : เนติกุลการพิมพ์.
- โพธิพันธ์ พานิช. (2547). **การศึกษาและพัฒนาศามารถในการให้คำปรึกษาของบิดามารดา**. ปรินญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มาลินี บุญรัตพันธุ์. (2556). **การจัดกิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ยุทธนา ภาระนันท์. (2550). **การศึกษาและการสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว**. ปรินญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วัชรวิ มุลทองสุข และสุภัฏญญา แสงเดือน. (2557). ผลการใช้ชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ เรื่องการใช้โปรแกรมตาราง The experience-based instructional package on spreadsheet. **วารสารเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและงานวิจัย**. 21(1) : 40.

Beavers, R., & Hampson, R.B. (2000). The Beavers systems model of family functioning. **Journal of Family Therapy**. 22: 128-143.

Miller, I.W. et al. (2000). The McMaster approach to families: theory, assessment, treatment and research. **Journal of Family Therapy**. 22: 168-189.

Skinner, H., Steinhauer, P., & Sitarenios, G. (2000). Family assessment measure(FAM) and process model of family functioning. **Journal of Family Therapy**. 22: 190-210.